มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

Legal Measures to Protect Children's Personal Data in the Digital Age: A Comparative Study of Laws in Thailand and Other Countries

จิดาภา คีรีมาศทอง[1] และ เอกพงษ์ สารน้อย[2]

Jidapha Khirimasthong[1], and Egkapong Sarnnoi[2]

นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Master of Laws, Sripatum University, Thailand

[1]*Corresponding author.* E-mail: s65563825040@ssru.ac.th

Received January 12, 2026; **Revised** February 16, 2026; **Accepted** February 28, 2026

Abstract

This research aims to 1) study the issues concerning the protection of children's personal data on online media, 2) examine Thailand's legal measures related to the protection of children's personal data on social media and compare them with legal measures in other countries, and 3) find appropriate legal solutions to the problems concerning the protection of children's personal data in Thailand related to the protection of children's personal data on online media. This is qualitative research using data collected from books, articles, theses, research reports, and related documents. The research findings indicate that the protection of children's personal data on online media in Thailand lacks clear and comprehensive provisions, particularly regarding definitions, scope, parental consent, data controllers' duties, and specific measures for social media. There are also problems with enforcement and coordination between agencies compared to foreign laws, such as GDPR and COPPA, which have more specific and effective measures. Solutions should include amending the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) to add specific provisions on children's data, such as age-verification systems, restrictions on the use of data for marketing purposes, and increased penalties. Additionally, the Child Protection Act B.E. 2546 (2003) should be amended to address the digital context, promote knowledge in educational institutions, and develop effective remediation mechanisms to elevate the protection of Thai children to international standards.

Keywords: legislative measures; children's personal data protection; Personal Data Protection Act (PDPA); General Data Protection Regulation (GDPR); Children's Online Privacy Protection Act (COPPA); comparative law; online privacy

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ 2) ศึกษาประเด็นมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อสังคมออนไลน์ และเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ และ 3) หาแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในประเทศไทยที่เหมาะสมทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ในประเทศไทยยังขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนและครอบคลุม โดยเฉพาะเรื่องนิยาม ขอบเขต การขอความยินยอมจากผู้ปกครอง หน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูล และมาตรการเฉพาะสำหรับสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้งยังมีปัญหาในการบังคับใช้และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน เมื่อเทียบกับกฎหมายต่างประเทศอย่าง GDPR และ COPPA ที่มีมาตรการเฉพาะและมีประสิทธิภาพมากกว่า แนวทางแก้ไขควรปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับข้อมูลเด็ก เช่น ระบบตรวจสอบอายุ การจำกัดการใช้ข้อมูลเพื่อการตลาด และเพิ่มมาตรการลงโทษ รวมทั้งแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้ครอบคลุมบริบทดิจิทัล พร้อมส่งเสริมความรู้ในสถานศึกษาและพัฒนากลไกเยียวยาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับการคุ้มครองเด็กไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก; พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA); กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR); กฎหมายคุ้มครองความเป็นส่วนตัวออนไลน์ของเด็กของสหรัฐอเมริกา (COPPA); กฎหมายเปรียบเทียบ; ความเป็นส่วนตัวออนไลน์

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของผู้คนทุกเพศทุกวัย รวมถึงเด็กและเยาวชน จากรายงานของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ในปี พ.ศ. 2564 พบว่าเด็กไทยเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตตั้งแต่อายุเฉลี่ย 6 ปี และมีการใช้งานโดยเฉลี่ยถึง 11 – 12 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลกแนะนำ (Electronic Transactions Development Agency (ETDA), 2021) นอกจากนี้ ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563 ยังพบว่า เด็กและเยาวชนไทยอายุ 6 – 14 ปี มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตถึงร้อยละ 90.2 (ETDA, 2021) สะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกลุ่มเด็ก แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะมอบโอกาสมากมายในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ แต่ก็มาพร้อมกับความเสี่ยงและภัยคุกคามต่อความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก การที่เด็กใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ (Livingstone & Smith, 2014) เช่น เกมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันเกี่ยวกับการศึกษา หรือแม้แต่การใช้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กถูกเก็บรวบรวม ประมวลผล และใช้งานโดยผู้ให้บริการและบุคคลที่สาม

บ่อยครั้งที่การเก็บรวบรวมข้อมูลนี้เกิดขึ้น โดยที่เด็กหรือผู้ปกครองไม่ได้ตระหนักถึงขอบเขตและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กที่ถูกเก็บรวบรวมในระบบดิจิทัลมีหลากหลายประเภท ตั้งแต่ข้อมูลพื้นฐาน อาทิ ชื่อ อายุ ที่อยู่ ไปจนถึงข้อมูลที่มีความอ่อนไหวสูง เช่น พฤติกรรมการใช้งานออนไลน์ ข้อมูลตำแหน่งที่ตั้ง ข้อมูลสุขภาพ และข้อมูลทางชีวมิติ (Lupton & Williamson, 2017) จากการศึกษาของ UNICEF ในปี ค.ศ. 2015 พบว่าเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่เด็กใช้จากเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน 1,494 รายการ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลร้อยละ 67 และร้อยละ 50 ของแอปพลิเคชันมีการแบ่งปันข้อมูลกับบุคคลที่สาม (United Nations Children's Fund, 2019)

นอกจากนี้ ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กยังมีความซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่ทำให้การเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูลเป็นไปอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ข้อมูลที่ถูกเก็บในวัยเด็กอาจถูกนำไปใช้วิเคราะห์ ทำนาย หรือส่งผลต่อโอกาสในชีวิตของเด็กในอนาคต โดยที่เด็กมักขาดความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการให้ข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อออนไลน์ (Stoilova et al., 2019) แพลตฟอร์มดิจิทัลและแอปพลิเคชัน โดยเฉพาะที่ออกแบบมาสำหรับเด็ก มักเก็บข้อมูลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองอย่างเหมาะสม (Montgomery et al., 2019) หรือมีกระบวนการยินยอมที่ซับซ้อนเกินกว่าเด็กจะเข้าใจได้ หรือการที่ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์มักใช้ข้อมูลพฤติกรรมการใช้งานของเด็กเพื่อสร้างโปรไฟล์ผู้ใช้และนำเสนอโฆษณาเฉพาะบุคคล ซึ่งเด็กมีความอ่อนไหวต่อการถูกชักจูงมากกว่าผู้ใหญ่ เนื่องจากยังขาดวิจารณญาณในการแยกแยะเนื้อหาโฆษณาจากเนื้อหาทั่วไป (Livingstone & Third, 2017) รายงานจาก World Economic Forum ชี้ให้เห็นว่าร้อยละ 90 ของข้อมูลทั่วโลกถูกสร้างขึ้นในช่วงสองปีที่ผ่านมา และมีการคาดการณ์ว่าเด็กที่เกิดในปัจจุบันจะมีร่องรอยดิจิทัล (Digital footprint) มากกว่า 70,000 รายการ ก่อนอายุครบ 18 ปี สำหรับเด็กไทย WEF Global Press Release ได้เปิดเผยว่าเด็กไทยมีความเสี่ยงภัยจากโลกออนไลน์ถึง 60% ซึ่งมาจากการใช้สมาร์ทโฟน 73% และคอมพิวเตอร์โรงเรียน 48% (World Economic Forum, 2019) เท่ากับว่าการเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตของเด็ก ๆ อาจทำให้เด็กต้องเผชิญกับภัยออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามมา อาทิ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) การเข้าถึงสื่อลามก พูดคุยเรื่องเพศกับคนแปลกหน้าในโลกออนไลน์การถูกล่อลวงออกไปพบคนแปลกหน้า การถูกสะกดรอยตามบนโลกออนไลน์ (Cyberstalking) เป็นต้น (Kowalski et al., 2014)

ในบริบทของประเทศไทย แม้จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน แต่กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะแก่เด็ก แม้จะมีการกำหนดให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครอง แต่การบังคับใช้ในทางปฏิบัติยังประสบปัญหาหลายประการ ตั้งแต่การขาดกลไกการตรวจสอบอายุที่มีประสิทธิภาพ การขาดความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับผลกระทบของการให้ความยินยอมไปจนถึงการขาดมาตรการคุ้มครองที่เหมาะสมกับบริบทและความเปราะบางของเด็ก (Livingstone & Third, 2017; Stoilova et al., 2019) ในขณะที่หลายประเทศทั่วโลกได้พัฒนากฎหมายและนโยบายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กโดยเฉพาะ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มี Children's Online Privacy Protection Act (COPPA) สหภาพยุโรปมีการกำหนดมาตรการพิเศษสำหรับเด็กใน General Data Protection Regulation (GDPR) และสหราชอาณาจักรได้พัฒนา Age Appropriate Design Code (Lievens & Verdoodt, 2018; Information Commissioner's Office (ICO), 2020) แต่สำหรับประเทศไทย ยังขาดมาตรการและกฎเกณฑ์เฉพาะทางในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในสื่อยุคดิจิทัล

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในระบบออนไลน์ในประเทศต่าง ๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศต่าง ๆ จะช่วยให้เราเข้าใจถึงแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กที่แตกต่างกัน รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของกฎหมายแต่ละประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนากฎหมายและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น เมื่อเปรียบเทียบทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในระบบออนไลน์ในประเทศต่าง ๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศต่าง ๆ จะช่วยให้เราเข้าใจถึงแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กที่แตกต่างกัน รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของกฎหมายแต่ละประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนากฎหมายและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์
2. เพื่อศึกษาประเด็นมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อสังคมออนไลน์ และเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในประเทศไทยที่เหมาะสมทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเด็กทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปัญหาทางกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จะดำเนินการศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด และหลักการของกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อสังคมออนไลน์ ตลอดจนศึกษาหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กการคุ้มครองสิทธิของเด็กจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กที่จะได้รับการปกป้อง คุ้มครองหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมถึงการศึกษากฎหมาย แนวคิด หรือหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกฎหมายภายในประเทศและในส่วนของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำข้อมูล แนวคิด และหลักการของแต่ละประเทศ มาศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือเสนอแนวคิดที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อสังคมออนไลน์

ขอบเขตระยะเวลาที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568

ทบทวนวรรณกรรม

วิวัฒนาการของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับสากลมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยจุดเริ่มต้นที่สำคัญเกิดขึ้นในปี 1890

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ในปี 1948 ได้มีการประกาศรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ซึ่งเป็นการยกระดับสิทธิความเป็นส่วนตัวให้มีสถานะเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยได้รับการบัญญัติไว้ในข้อที่ 12 อย่างชัดเจน การรับรองดังกล่าวได้วางกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในระดับระหว่างประเทศเป็นครั้งแรก (González Fuster et al., 2011)

ต่อมาในปี 1950 อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights: EUCHR) ได้นำหลักการของบทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาพัฒนาต่อยอด โดยได้มีการจัดลำดับความสำคัญและกำหนดขอบเขตของสิทธิพื้นฐานให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อันเป็นการวางรากฐานสำหรับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในภูมิภาคยุโรป (González Fuster et al., 2011)

ในปี 1967 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมาย Freedom of Information Act (FOIA) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ กฎหมายฉบับนี้นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสิทธิความเป็นส่วนตัว ภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ทยอยออกกฎหมายในลักษณะเดียวกันตามมา อันเป็นสัญญาณแสดงถึงความตระหนักในความสำคัญของการกำหนดกรอบกฎหมายเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการเข้าถึงข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (Warren & Brandeis, 1890) พัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน ในปี 1980 องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้ออกแนวทางเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูล สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินธุรกรรมทางธุรกิจที่เพิ่มมากขึ้น

ต่อมาในปี 1981 สภายุโรปได้ลงนามรับรองอนุสัญญาคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Convention – Treaty 108) โดยยกระดับสิทธิความเป็นส่วนตัวให้มีสถานะเป็นสิทธิทางกฎหมายที่ได้รับการคุ้มครอง พัฒนาการสำคัญอีกประการหนึ่งเกิดขึ้นในปี 1983 เมื่อศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีคำพิพากษาเกี่ยวกับการสำรวจสำมะโนประชากร ซึ่งกลายเป็นรากฐานสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในปี 1993 เกิดคดีสำคัญเมื่อนายตำรวจในสหราชอาณาจักรชื่อ บราวน์ ถูกฟ้องในข้อหาฝ่าฝืนกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลแห่งสหราชอาณาจักร ปี 1984 (The UK Data Protection Act 1984) โดยมีการกล่าวหาว่านำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้นอกวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในทะเบียนผู้ควบคุมข้อมูล แม้ว่าคดีนี้จะถูกยกฟ้องในเวลาต่อมา แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ

ปี 1995 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเมื่อมีการออกข้อบังคับคุ้มครองข้อมูลแห่งสหภาพยุโรป (The European Data Protection Directive) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาศัพท์เฉพาะทางด้านการคุ้มครองข้อมูล เช่น Processing (การดำเนินการ) Sensitive personal data (ข้อมูลอ่อนไหว) และ Consent (ความยินยอม) (Bygrave, 2002) หลังจากนั้นในปี 2002 สหภาพยุโรปได้ออกข้อบังคับว่าด้วยความเป็นส่วนตัวและการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (The Directive on Privacy and Electronic Communications)

ในปี 2006 ได้ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้มาจากการใช้บริการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ของเครือข่ายการสื่อสารสาธารณะ อย่างไรก็ตาม ศาลได้ตัดสินยกเลิกข้อบังคับดังกล่าว ในปี 2014 เนื่องจากเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

ในปี 2009 กฎระเบียบของสหภาพยุโรปว่าด้วยการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการพัฒนาไปในทิศทางต่าง ๆ หลังจากที่ประชาชนเริ่มมีข้อมูลและหมายโทรศัพท์มือถือ ซึ่งข้อมูลสองประเภทนี้กลายเป็นปัจจัยหลักและมีมูลค่าสูงประโยชน์ต่อการทำแคมเปญทางการตลาดและการส่งเสริมการขาย คณะกรรมาธิการยุโรป ได้รับรองระเบียบข้อบังคับที่ 611/2013 ว่าด้วยมาตรการเกี่ยวข้องกับการแจ้งบุคคลทราบ ในกรณีที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนตัวภายใต้ข้อบังคับ 2002/58/EC ในปี 2013 และปีถัดมา (2014) ศาลยุติธรรมของสหภาพยุโรป มีคำพิพากษารับรองว่ากฎหมายของสหภาพยุโรป สามารถให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะร้องขอให้เว็บไซต์ผู้ให้บริการในการค้นหาข้อมูล เช่น กูเกิล (Google) ลบผลการค้นหารวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ ออกไป ซึ่งแนวคิดนี้เป็นที่รู้จักกันในนามของสิทธิที่จะถูกลืม (The Right to Be Forgotten) (Mayer–Schönberger, 2009)

ปี 2016 เป็นปีสำคัญเมื่อสหภาพยุโรป ลงมติผ่านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation: GDPR) หลังจากที่มีการอภิปรายกันมายาวนานถึง 4 ปี และในปี 2018 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป มีผลบังคับใช้แทนที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูล (The Data Protection Act) เดิม โดย GDPR ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกให้เป็นมาตรฐานสากล เนื่องจากเป็นกฎหมายใหม่ที่มีผลบังคับใช้และครอบคลุมกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ที่สำคัญคือ มีบทลงโทษปรับสูงถึง 20 ล้านยูโร นับตั้งแต่ปี 2018 เป็นต้นมาได้มีการจัดการข้อมูลอย่างมีความรับผิดชอบมากขึ้น ผ่านการควบคุมดูแลทางไอที มีการดำเนินการข้อมูลอย่างโปร่งใส และใช้แอปพลิเคชันสมัยใหม่เพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า วิวัฒนาการของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เริ่มต้นจากแนวคิดสิทธิความเป็นส่วนตัวในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปลายศตวรรษที่ 19 และพัฒนาต่อเนื่องผ่านการรับรองสิทธิในระดับสากล เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ก่อนจะกลายเป็นกฎหมายรูปธรรมในหลายประเทศ รวมถึงแนวทางของ OECD และกฎหมายสำคัญอย่าง GDPR ของสหภาพยุโรป ซึ่งกำหนดมาตรฐานสูงสุดในการคุ้มครองข้อมูลทั่วโลก โดยเน้นสิทธิในการควบคุมข้อมูล การยินยอมอย่างชัดเจน และบทลงโทษที่รุนแรงเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการใช้ข้อมูลในยุคดิจิทัล

วิวัฒนาการของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล

ในอดีต ประเทศไทย ได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 อันเป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นการกำกับดูแลพฤติกรรมของเด็กและนักเรียน กฎหมายฉบับดังกล่าวถูกยกเลิกในเวลาต่อมาโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 โดยที่เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้มุ่งประสงค์เพื่อส่งเสริมและควบคุมความประพฤติ รูปแบบการแต่งกาย และจรรยามารยาทของเด็กและนักเรียนให้เป็นไปอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้มีลักษณะเป็นการควบคุมเด็กให้อยู่ในกรอบแห่งกฎระเบียบวินัย มากกว่าที่จะมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กอย่างแท้จริง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้ประกาศคณะปฏิบัติฉบับที่ 294 โดยวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายฉบับนี้คือ การกำหนดวิธีการในการให้การสงเคราะห์และการคุ้มครองเด็กที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและบริบทของสังคมไทย ซึ่งนับเป็นพัฒนาการสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางกฎหมายจากการควบคุมมาสู่การคุ้มครองเด็กเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทย ได้แสดงเจตจำนงทางกฎหมาย

ระหว่างประเทศ ด้วยการให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อันเป็นการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเด็กของประเทศไทยให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานระหว่างประเทศ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย ได้เริ่มมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยปรากฏหลักการสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชาวไทย ในช่วงเวลาเดียวกัน ประเทศไทยได้เริ่มมีการศึกษาและจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยคณะนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรป รวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกา และได้นำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการยกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้วางหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะที่เป็นกฎหมายกลาง ซึ่งกำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นการทั่วไป อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย ในปัจจุบันยังคงขาดบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะ แม้ว่าจะมีการบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 27 ซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กไว้ก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในบริบทของการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างเพียงพอ (Livingstone & Third, 2017)

สรุปได้ว่าประเทศไทย จะมีพัฒนาการทางกฎหมายจากการควบคุมพฤติกรรมเด็ก ด้วยพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 มาสู่การคุ้มครองสิทธิเด็กตามแนวทางสากล เช่น การให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและการตรากฎหมายคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 รวมถึงการเริ่มวางรากฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จนกระทั่งเกิดพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่กำหนดหลักการทั่วไปในการคุ้มครองข้อมูล แต่กฎหมายไทยยังขาดบทบัญญัติที่เฉพาะเจาะจงและครอบคลุมเพียงพอในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ในยุคดิจิทัล

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ความหมายของ ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information) มีขอบเขตที่กว้างขวางและยังคงเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน ระบบกฎหมายในแต่ละประเทศได้บัญญัติคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม และพัฒนาการทางกฎหมายของแต่ละประเทศ

ในกรณีของสหภาพยุโรป ซึ่งถือเป็นผู้นำในการพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้กำหนดนิยามไว้ใน EU Directive ว่า ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อความใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา (Natural Person) ซึ่งสามารถระบุตัวบุคคล (Identified) หรืออาจระบุตัวบุคคลนั้นได้ โดยการระบุตัวบุคคลนั้นอาจกระทำได้ทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม ผ่านการอ้างอิงจากลักษณะเฉพาะทางกายภาพ จิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสังคมของบุคคลนั้น

คำนิยามดังกล่าวมีความครอบคลุมกว้างขวาง เพื่อรองรับพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างเข้มงวด โดยไม่จำกัดเฉพาะข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้โดยตรงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงข้อมูลที่อาจนำไปสู่การระบุตัวบุคคลได้เมื่อนำไปประมวลผลร่วมกับข้อมูลอื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในความเสี่ยงต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลสามารถถูกประมวลผลและเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายตามแนวทางขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้กำหนดนิยามของข้อมูลส่วนบุคคล ไว้อย่างกระชับว่า หมายถึง ข้อความใด ๆ อันระบุตัวหรืออาจระบุตัวบุคคลได้

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Act 1998) ของสหราชอาณาจักร ได้ให้คำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ว่า หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งสามารถระบุตัวบุคคลได้จากข้อมูลนั้นเอง หรือจากข้อมูลหรือข่าวสารอื่นที่อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ควบคุมข้อมูล และให้หมายความรวมถึงการแสดงความคิดเห็นหรือคำบอกเล่าใดๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น หรือที่บุคคลที่สามได้กล่าวถึงเจ้าของข้อมูล

นิยามดังกล่าวมีความแตกต่างจากนิยามของสหภาพยุโรปและ OECD ในแง่ที่มีการระบุเฉพาะเจาะจงมากขึ้นว่าข้อมูลส่วนบุคคลรวมถึงการแสดงความคิดเห็นและคำบอกเล่าเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตการคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงข้อมูลที่เป็นการแสดงทัศนคติหรือความเห็นของบุคคลอื่นที่มีต่อเจ้าของข้อมูลด้วย อันเป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลของสหราชอาณาจักร

Westin (1968) อธิบายว่าภายในขอบเขตส่วนตัว สามารถพิจารณาได้ใน 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) การอยู่อย่างสันโดษ เป็นมุมมองในเชิงกายภาพที่เน้นการจำกัดการเข้าถึงโดยบุคคลภายนอก ซึ่งรับรองสิทธิของบุคคลในการแยกตัวจากสังคมหรือการไม่ถูกรบกวน

2) ความลับเฉพาะตัวบุคคล หมายถึง ข้อเท็จจริงที่สามารถรับรู้ได้เฉพาะบุคคลนั้น โดยบุคคลภายนอกหรือสาธารณชนไม่มีสิทธิในการเข้าถึงหรือรับรู้ข้อมูลดังกล่าว

3) อิสรภาพในการปกครองตนเอง คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของตนเอง การดำรงชีวิตที่ปราศจากการควบคุมโดยรัฐหรือบุคคลอื่น ซึ่งถือเป็นสถานะที่บุคคลภายนอกหรือแม้แต่รัฐไม่สามารถเข้าไปก้าวก่ายหรือรับรู้การกระทำหรือความสัมพันธ์ในเรื่องส่วนตัวของบุคคลนั้นได้

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สะท้อนถึงความพยายามของแต่ละประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ในการกำหนดขอบเขตของข้อมูลส่วนบุคคล ให้ครอบคลุมทั้งข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลได้โดยตรงและโดยอ้อม ผ่านการประมวลผลร่วมกับข้อมูลอื่น โดยสหภาพยุโรป มุ่งคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างเข้มงวดตามพัฒนาการเทคโนโลยี ขณะที่แนวทางของ OECD และสหราชอาณาจักร มีลักษณะเฉพาะ เช่น การรวมความคิดเห็นหรือคำบอกเล่าเกี่ยวกับบุคคลเป็นข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับความเป็นส่วนตัวครอบคลุมทั้งการอยู่อย่างสันโดษ ความลับเฉพาะตัว และอิสรภาพในการปกครองตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล การศึกษานี้ใช้แนวคิดการเปรียบเทียบเชิงหน้าที่ (Functional comparison) ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงบริบท เพื่อพิจารณาว่าแต่ละระบบกฎหมายมีวิธีจัดการปัญหาการคุ้มครองข้อมูลของเด็กอย่างไรภายใต้บริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กตาม Convention on the Rights of the Child และหลักความได้สัดส่วนเป็นกรอบวิเคราะห์ การศึกษาเปรียบเทียบครอบคลุมกฎหมายไทยภายใต้ Personal Data Protection Act กับกฎหมายของสหภาพยุโรป ได้แก่ General Data Protection Regulation ประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม Children's Online Privacy Protection Act และกฎหมายของญี่ปุ่น ซึ่งสะท้อนรูปแบบการกำกับดูแลที่แตกต่างกัน ข้อมูลได้มาจากตัวบทกฎหมาย

คำพิพากษา งานวิชาการ และฐานข้อมูลทางกฎหมายที่เชื่อถือได้ โดยคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในบริบทดิจิทัล และการวิเคราะห์ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อค้นหาหลักการร่วม ความแตกต่าง และช่องว่างของกฎหมายไทย อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและบริบทของประเทศไทย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ยังขาดบทบัญญัติที่ชัดเจน และครอบคลุมสำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะความชัดเจนในด้านนิยาม ขอบเขต การขอความยินยอมจากผู้ปกครอง หน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูล และมาตรการเฉพาะสำหรับการใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงมีปัญหาในการบังคับใช้และการขาดกลไกร่วมระหว่างหน่วยงาน เมื่อเทียบกับกฎหมายต่างประเทศอย่าง GDPR และ COPPA ได้กำหนดแนวทางและมาตรการเฉพาะไว้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากกว่าในบริบทของโลกดิจิทัล แนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ในประเทศไทย ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพิ่มบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลของเด็ก เช่น การกำหนดนิยามของเด็ก การขอความยินยอมจากผู้ปกครอง ระบบตรวจสอบอายุ มาตรการห้ามใช้ข้อมูลเพื่อการตลาด การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการเพิ่มโทษทางอาญา รวมทั้งการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อครอบคลุมบริบทดิจิทัล และจัดให้มีการให้ความรู้ในสถานศึกษา ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการเยียวยาความเสียหายให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เป็นการยกระดับมาตรการคุ้มครองให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่ปลอดภัยสำหรับเด็กไทย โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ เกิดจากการที่เด็กจำนวนมากสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มออนไลน์ได้ตั้งแต่อายุยังน้อย โดยขาดความรู้เท่าทันด้านความเป็นส่วนตัว ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ–นามสกุล วันเกิด ที่อยู่ โรงเรียน ภาพถ่าย และพฤติกรรมการใช้งาน ถูกเผยแพร่ออกสู่สาธารณะโดยไม่มีการควบคุมอย่างเพียงพอ อีกทั้งหลายแพลตฟอร์มไม่มีระบบยืนยันอายุที่แม่นยำ หรือไม่ได้ออกแบบฟังก์ชันการรักษาความปลอดภัยให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานที่เป็นเด็ก ทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิ การล่อลวงทางออนไลน์ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ รวมถึงการถูกนำข้อมูลไปใช้ในเชิงพาณิชย์โดยไม่ได้รับความยินยอมอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองและโรงเรียนจำนวนไม่น้อย ขาดความเข้าใจในหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการตั้งค่าความปลอดภัย ทำให้ไม่สามารถแนะนำหรือควบคุมการใช้งานของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่กฎหมายและมาตรการด้านนโยบายสาธารณะในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยยังขาดการบังคับใช้อย่างจริงจัง หรือไม่มีแนวทางเฉพาะที่เน้นการคุ้มครองเด็กโดยตรง ส่งผลให้ข้อมูลของเด็กถูกจัดเก็บหรือส่งต่อให้บุคคลที่สามอย่างไม่เหมาะสม อีกทั้งเด็กยังขาดช่องทางในการร้องเรียนหรือขอให้ลบข้อมูลของตนบนโลกออนไลน์เมื่อโตขึ้นหรือเปลี่ยนใจ สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาทางโครงสร้างที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงช่องว่างทางกฎหมาย เทคโนโลยี และการศึกษาที่ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมดิจิทัลของเด็กยุคใหม่

ประเด็นมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อสังคมออนไลน์ และเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก

Table 1 Compare legal measures for protecting children's personal data.

ประเทศ Country / **ประเด็น** (Issue)	**ประเทศไทย** (Thailand) (PDPA)	**สหภาพยุโรป** (European Union) (GDPR)	**สหรัฐอเมริกา** (United States of America) (COPPA)	**ญี่ปุ่น** (Japan) (APPI)
นิยามของเด็ก (The definition of a child)	ไม่มีนิยามเฉพาะ (ผู้เยาว์ < 20 ปีตามกฎหมายแพ่ง แต่เด็ก < 18 ปีตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก) (There is no specific definition (minor < 20 years old under civil law, but child < 18 years old under the Child Protection Act).)	บุคคลอายุต่ำกว่า 16 ปี (อาจกำหนดต่ำลงได้แต่ไม่น้อยกว่า 13 ปี) (Persons under the age of 16 (a lower age may be set, but not less than 13 years).)	บุคคลอายุต่ำกว่า 13 ปี (Persons under 13 years of age)	ไม่มีนิยามเฉพาะ (ผู้เยาว์ < 18 ปีตามกฎหมายแพ่งฉบับใหม่) (There is no specific definition (minor < 18 years of age according to the new civil law).)
การขอความยินยอม (Requesting Consent)	ต้องขอจากผู้ใช้อำนาจปกครอง แต่ไม่มีวิธีการที่ชัดเจน (It requires permission from the person in authority, but there is no clear procedure.)	ต้องใช้ความพยายามอย่างสมเหตุสมผลในการตรวจสอบความยินยอมจากผู้ปกครอง (Reasonable effort must be made to obtain parental consent.)	มีวิธีการหลายรูปแบบที่ชัดเจน เช่น ใช้บัตรเครดิต โทรศัพท์ ส่งเอกสาร (There are many obvious ways to do this, such as using a credit card, making a phone call, or sending documents.)	ต้องขอจากผู้ปกครอง แต่ไม่มีวิธีการเฉพาะเจาะจง (You need permission from your parents, but there's no specific procedure.)
สิทธิของเด็ก (Children's rights)	มีสิทธิทั่วไปเหมือนผู้ใหญ่ แต่ไม่มีมาตรการเฉพาะที่ช่วยให้เด็กเข้าใจสิทธิ (They have the same general rights as adults, but there are no specific measures to help children understand their rights.)	กำหนดให้ข้อมูลต้องเป็นมิตรกับเด็ก ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย (The information must be child-friendly and use simple language.)	เน้นสิทธิของผู้ปกครองในการเข้าถึงและลบข้อมูลของเด็ก (Emphasize the right of parents to access and delete their children's data.)	ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะสำหรับเด็ก (There are no specific provisions for children.)

ประเทศ (Country) / ประเด็น (Issue)	ประเทศไทย (Thailand) (PDPA)	สหภาพยุโรป (European Union) (GDPR)	สหรัฐอเมริกา (United States of America) (COPPA)	ญี่ปุ่น (Japan) (APPI)
มาตรการคุ้มครองพิเศษ (Special protection measures)	ไม่มีมาตรการพิเศษสำหรับเด็ก (There are no special measures for children.)	กำหนดให้ต้องมีการประเมินผลกระทบเมื่อประมวลผลข้อมูลเด็ก (An impact assessment must be conducted when processing children's data.)	จำกัดการเก็บข้อมูลและห้ามใช้เพื่อการตลาดโดยตรง(Data collection is restricted and its use for direct marketing is prohibited.)	ไม่มีมาตรการพิเศษ แต่มีแนวปฏิบัติเพิ่มเติม (There are no special measures, but there are additional guidelines.)
บทลงโทษ (Punishment)	มีโทษทั่วไป ไม่มีโทษเฉพาะสำหรับการละเมิดข้อมูลเด็ก (There are general penalties, but no specific penalties for child data breaches.)	ปรับสูงถึง 4% ของรายได้ทั่วโลกหรือ 20 ล้านยูโร (Up to 4% of global revenue, or 20 million euros, can be adjusted.)	ปรับสูงถึง 43,280 $ ต่อการละเมิดแต่ละครั้ง (Fines can be as high as $43,280 for each violation.)	ปรับสูงถึง 100 ล้านเยน (The fine can be up to 100 million yen.)
การส่งเสริมความตระหนักรู้ (Promoting awareness)	ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะ (There is no specific provision.)	ส่งเสริมการจัดทำแนวปฏิบัติและกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ (Promote the development of best practices and awareness-raising activities.)	มีโครงการให้ความรู้สาธารณะโดย FTC (The FTC has a public awareness program.)	มีการให้ความรู้ทั่วไป แต่ไม่มีโครงการเฉพาะสำหรับเด็ก (General education is provided, but there are no specific programs for children.)
การบังคับใช้ (Enforcement)	อยู่ในระยะเริ่มต้น (It's in the initial stages.)	มีการบังคับใช้อย่างจริงจังและมีคำตัดสินที่สำคัญ (There is strict enforcement and important rulings have been made.)	มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง มีการปรับบริษัทขนาดใหญ่ (Strict enforcement is taking place, and large companies are being fined.)	มีการบังคับใช้ แต่ไม่มีคดีเด่นเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลเด็กโดยเฉพาะ (Enforcement is in place, but there have been no notable cases specifically concerning child data breaches.)

จากตารางที่ 1 พบว่า กฎหมายของประเทศไทยยังมีช่องว่างในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในหลายด้าน โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับกฎหมายของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่มีมาตรการเฉพาะและชัดเจนมากกว่าการปรับปรุงกฎหมาย โดยนำแนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศมาปรับใช้จะช่วยเสริมความเข้มแข็งให้กับระบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในประเทศไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในประเทศไทยที่เหมาะสมทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาเชิงกฎหมายอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้มีบทบัญญัติเฉพาะว่าด้วย การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก ที่กำหนดนิยามของคำว่า เด็ก ให้สอดคล้องกับกฎหมายไทยและอนุสัญญาระหว่างประเทศ รวมถึงกำหนดเงื่อนไขอายุที่ชัดเจนสำหรับการให้ความยินยอมของผู้ปกครองและเด็ก พร้อมทั้งกำหนดวิธีการยืนยันตัวตนของผู้ปกครองที่มีความน่าเชื่อถือและปลอดภัย เช่น ระบบยืนยันผ่านบัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์หรือเอกสารรับรองที่ตรวจสอบได้, นอกจากนี้ยังควรเพิ่มภาระหน้าที่ทางกฎหมายแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น การจัดให้มีระบบตรวจสอบอายุที่เหมาะสม, ห้ามมิให้นำข้อมูลเด็กไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดโดยตรง การทำโปรไฟล์ หรือการตัดสินใจโดยอัตโนมัติที่อาจมีผลกระทบสำคัญต่อเด็ก, แก้ไขข้อยกเว้นในมาตรา 24 ที่ห้ามประมวลผลข้อมูลของเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี โดยไม่ขอความยินยอม ยกเว้นในกรณีจำเป็นเพื่อชีวิตหรือความปลอดภัย, รวมถึงการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลเด็กที่เข้มงวดกว่าข้อมูลทั่วไป พร้อมทั้งเพิ่มโทษในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิเด็ก, ควบคู่ไปกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยระบุให้ชัดเจนว่าไม่อนุญาตให้เผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กผ่านสื่อดิจิทัลหากมีความเสี่ยงก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ, ส่งเสริมให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติออกนโยบายและแนวปฏิบัติในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย, กำหนดให้สถานศึกษาบูรณาการการเรียนรู้เรื่องสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยตามช่วงวัย, พร้อมทั้งปรับปรุงกระบวนการเยียวยาความเสียหายโดยเพิ่มสิทธิในการได้รับค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษในอัตราที่สูงขึ้นกว่ากรณีทั่วไป, จัดให้มีกระบวนการพิจารณาคดีพิเศษที่รักษาความลับของข้อมูลเด็ก และให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดข้อมูล โดยทำหน้าที่เป็นจุดรับร้องเรียนและประสานงานการเยียวยาอย่างเป็นระบบ, ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเหล่านี้เมื่อดำเนินการอย่างครบถ้วน จะช่วยยกระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กไทยให้ทันสมัย เหมาะสมกับบริบทสื่อออนไลน์ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลในการสร้างพื้นที่ดิจิทัลที่ปลอดภัยสำหรับเยาวชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากการศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น พบว่า

1. ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ เกิดจากการที่เด็กเข้าถึงอินเทอร์เน็ตตั้งแต่อายุน้อย โดยขาดความรู้เรื่องความเป็นส่วนตัว ทำให้ข้อมูลสำคัญของเด็กถูกเผยแพร่อย่างไม่เหมาะสม อีกทั้งแพลตฟอร์มออนไลน์ส่วนใหญ่ไม่มีระบบยืนยันอายุหรือมาตรการป้องกันที่เหมาะสมกับเด็ก ส่งผลให้เด็กเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิ การล่อลวงทางเพศ และการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ขณะเดียวกัน ข้อมูลของเด็กยังถูกใช้เชิงพาณิชย์

โดยไม่ได้รับความยินยอมอย่างแท้จริง ผู้ปกครองและโรงเรียนเองก็ยังขาดความรู้และทักษะในการปกป้องข้อมูลของเด็ก ส่งผลให้การดูแลไม่เพียงพอ แม้จะมีกฎหมายและนโยบายคุ้มครองในหลายประเทศรวมถึงไทย แต่การบังคับใช้ยังอ่อนแอและไม่เฉพาะเจาะจงกับเด็กอย่างแท้จริง ช่องว่างทางกฎหมายและเทคโนโลยี ยังเปิดโอกาสให้มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กได้ง่าย และเด็กเองก็ขาดช่องทางร้องเรียน หรือสิทธิในการลบข้อมูลของตนเมื่อเปลี่ยนใจ สถานการณ์นี้สะท้อนถึงปัญหาทางโครงสร้างที่เร่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เพื่อความปลอดภัยของเด็กในโลกออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Milkaite et al. (2021) ศึกษาเรื่องเด็กมีความคิดและแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลที่เฉพาะตัว และแตกต่างจากที่ผู้ใหญ่คาดการณ์ เด็กสามารถชี้ให้เห็นวิธีการที่ข้อมูลของพวกเขาควรถูกอธิบายและจัดการได้อย่างเหมาะสม แม้เด็กจำนวนมากยังขาดความเข้าใจด้านเทคนิคของการเก็บ/ใช้ข้อมูล แต่พวกเขามีข้อเสนอแนะสำคัญเกี่ยวกับ วิธีการสื่อสารข้อมูลความเป็นส่วนตัวที่เป็นมิตรกับเด็ก ผู้วิจัยชี้ว่าการออกแบบนโยบายและวิธีการให้ข้อมูลควรคำนึงถึงมุมมองของเด็กเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและอำนาจควบคุมสิทธิส่วนบุคคลของเด็กมากขึ้น

2. กฎหมายของประเทศไทย ยังมีช่องว่างในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในหลายด้าน โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับกฎหมายของสหภาพยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีมาตรการเฉพาะและชัดเจนมากกว่า การปรับปรุงกฎหมายโดยนำแนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศมาปรับใช้ จะช่วยเสริมความเข้มแข็งให้กับระบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nilcham (2025) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัลของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผลการศึกษาพบว่า การตีความและความเหมาะสมในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเด็ก รวมถึงการเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง General Data Protection Regulation (GDPR) ซึ่งเป็นแม่แบบสำคัญในการยกร่างกฎหมายนี้ของประเทศไทย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า GDPR ได้กำหนดมาตรการเฉพาะเพื่อคุ้มครองข้อมูลของเด็กในบริบทออนไลน์ ขณะที่ประเทศไทย ยังขาดข้อกำหนดเฉพาะสำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในบริบทดังกล่าว ทั้งนี้ เนื้อหาของกฎหมายยังมีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถปรับใช้เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กได้อย่างเหมาะสม บทความนี้จึงเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล

3. แนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ในประเทศไทย ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพิ่มบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลของเด็ก เช่น การกำหนดนิยามของเด็ก การขอความยินยอมจากผู้ปกครอง ระบบตรวจสอบอายุ มาตรการห้ามใช้ข้อมูลเพื่อการตลาด การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการเพิ่มโทษทางอาญา รวมทั้งการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อครอบคลุมบริบทดิจิทัล และจัดให้มีการให้ความรู้ในสถานศึกษา ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการเยียวยาความเสียหายให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เป็นการยกระดับมาตรการคุ้มครองให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่ปลอดภัยสำหรับเด็กไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Napatanapong and Ariyasunthorn (2023) ปัญหาการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 : ศึกษากรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก พบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายสำคัญที่ช่วยป้องกันการละเมิดข้อมูลและสร้างความตระหนักเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสังคมไทย โดยทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนมีบทบาทในการผลักดันให้กฎหมายบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะต่อ “เด็ก” ซึ่งแม้เป็นประธานแห่งสิทธิ แต่ยังขาดความพร้อมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูล

ที่อาจกระทบสิทธิของตน บทความนี้ศึกษากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และไอร์แลนด์ เพื่อวิเคราะห์ความจำเป็นในการคุ้มครองเด็ก ขอบเขตการขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครอง และแนวทางจัดทำแนวปฏิบัติที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงกฎหมายและเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

สรุปผล

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัลระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ ประเทศไทยยังขาดบทบัญญัติเฉพาะที่ชัดเจนในการคุ้มครองข้อมูลของเด็กในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านนิยามของ “เด็ก” วิธีการขอความยินยอมจากผู้ปกครอง และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับเด็ก ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศอย่างสหรัฐอเมริกา (COPPA) และสหภาพยุโรป (GDPR) ที่มีระบบป้องกันและข้อกำหนดชัดเจนในการจัดการข้อมูลของเด็ก เช่น การตรวจสอบอายุ การห้ามใช้ข้อมูลเพื่อการตลาด และบทลงโทษที่รุนแรง นอกจากนี้ เด็กไทยจำนวนมากเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตตั้งแต่อายุน้อย โดยขาดความรู้เท่าทันเรื่องความเป็นส่วนตัว ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ และภาพถ่าย ถูกเผยแพร่หรือถูกนำไปใช้โดยไม่ได้รับความยินยอม ขณะเดียวกันหลายแพลตฟอร์มก็ไม่ได้ออกแบบระบบให้เหมาะสมกับเด็ก และไม่มีการตรวจสอบอายุที่แม่นยำ ทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อของการล่อลวงทางออนไลน์ กลั่นแกล้งทางไซเบอร์ และการใช้ข้อมูลเชิงพาณิชย์โดยมิชอบ ผู้ปกครองและโรงเรียนยังขาดความเข้าใจเรื่องการตั้งค่าความปลอดภัยออนไลน์ ทำให้ไม่สามารถช่วยปกป้องข้อมูลของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกฎหมายในประเทศไทยยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการบังคับใช้และขาดกลไกการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้น จึงควรปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้มีบทบัญญัติเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลของเด็ก เช่น การกำหนดอายุขั้นต่ำ การยืนยันตัวตนของผู้ปกครอง การห้ามใช้ข้อมูลเด็กเพื่อการตลาด การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการเพิ่มโทษทางอาญาสำหรับการละเมิดสิทธิของเด็ก นอกจากนี้ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้รองรับบริบทของสื่อออนไลน์มากขึ้น และให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ เช่น ศูนย์ช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดข้อมูล พร้อมทั้งจัดให้มีกระบวนการร้องเรียนและเยียวยาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้สถานศึกษาสอนเรื่องสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล และให้เด็กมีความตระหนักรู้ในการใช้งานสื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะช่วยยกระดับมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กไทย ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่ปลอดภัยสำหรับเยาวชนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประเทศไทย ยังขาดบทบัญญัติทางกฎหมายที่ชัดเจนในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะในด้านนิยามของ “เด็ก” วิธีการขอความยินยอมจากผู้ปกครอง และแนวทางปฏิบัติสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เด็กใช้งาน ส่งผลให้เด็กมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการถูกล่อลวงและกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรเร่งกำหนดนิยาม “เด็ก” ในบริบทของสื่อออนไลน์อย่างชัดเจน หรือกำหนดหลักเกณฑ์การขอความยินยอมจากผู้ปกครอง

ที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาแนวทางให้แพลตฟอร์มออนไลน์ออกแบบระบบที่เหมาะสมกับการใช้งานของเด็ก เช่น ระบบตรวจสอบอายุ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่รองรับการคุ้มครองข้อมูลของเด็กโดยตรง ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศ เช่น COPPA ของสหรัฐฯ และ GDPR ของสหภาพยุโรป ได้กำหนดมาตรการเฉพาะและบทลงโทษที่ชัดเจนในการจัดการข้อมูลของเด็ก ดังนั้นแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยเพิ่มบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับเด็ก หรือบังคับให้ผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่ตรวจสอบอายุผู้ใช้งาน และขอความยินยอมจากผู้ปกครองก่อนเก็บข้อมูล และห้ามใช้ข้อมูลของเด็กเพื่อประโยชน์ทางการตลาดโดยเด็ดขาด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบังคับใช้กฎหมายและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างทั่วถึง ขาดกลไกร้องเรียน เยียวยา และการให้ความรู้กับเด็ก ผู้ปกครอง และโรงเรียนเกี่ยวกับความปลอดภัยบนสื่อออนไลน์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ แก้ไข พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้ครอบคลุมการใช้สื่อดิจิทัล หรือจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ เช่น “ศูนย์คุ้มครองข้อมูลเด็กดิจิทัล” และส่งเสริมการสอนสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในโรงเรียน และจัดทำหลักสูตรความรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กและผู้ปกครอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ช่องโหว่ของกฎหมายจากกรณีศึกษา

2. ควรวิจัยความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู และเด็กต่อมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการใช้งานจริง

3. ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยี เช่น AI หรือระบบตรวจสอบอายุอัตโนมัติ มาใช้ในการคุ้มครองข้อมูลเด็กบนสื่อออนไลน์ เพื่อรองรับบริบททางเทคโนโลยีในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากบทความเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล:ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ สามารถสรุปและนำเสนอในรูปแบบกรอบภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้



จากโมเดลดังกล่าวชี้ให้เห็นช่องว่างของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก ทั้งในประเด็นนิยามอายุ การขอความยินยอมจากผู้ปกครอง และการกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์แล้วก็ตาม งานวิจัยนี้มิได้มุ่งเพียงการทบทวนข้อบกพร่องดังกล่าว หากแต่พยายามสังเคราะห์ให้เกิดกรอบการวิเคราะห์เชิงระบบที่เชื่อมโยงมิติทางนิติบัญญัติ มิติทางสถาบัน และมิติทางการรู้เท่าทันดิจิทัล เข้าไว้ด้วยกันเป็นโมเดลบูรณาการเดียว องค์ความรู้ที่ได้จึงมิใช่เพียงข้อเสนอให้แก้ไข Personal Data Protection Act หรือปรับปรุง พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เท่านั้น หากแต่เสนอกรอบการคุ้มครองข้อมูลเด็กแบบหลายชั้น (Multi-layered child data protection framework) ซึ่งประกอบด้วย (1) การกำหนดบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับข้อมูลของเด็กในระดับกฎหมายแม่บท (2) การจัดตั้งกลไกกำกับดูแลและประสานงานกลางที่มีอำนาจเฉพาะด้านข้อมูลเด็ก และ (3) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเชิงป้องกันผ่านระบบการศึกษาและนโยบายสาธารณะ เมื่อเปรียบเทียบกับระบบของ Children's Online Privacy Protection Act และ General Data Protection Regulation ซึ่งงานวิจัยนี้มิได้เสนอให้ลอกแบบบทบัญญัติของต่างประเทศโดยตรง แต่เสนอกรอบแนวคิดในการประเมินความเหมาะสมเชิงบริบท (Context-sensitive evaluation) เพื่อให้การปรับใช้สอดคล้องกับโครงสร้างกฎหมายและสภาพสังคมไทย

References

Bygrave, L. A. (2002). *Data protection law: Approaching its rationale, logic and limits*. Kluwer Law International.

Electronic Transactions Development Agency (ETDA). (2021, December 15). *Thailand internet user behavior 2021.* https://www.etda.or.th/th/pr-news/ETDA-released-IUB-2021.aspx

González Fuster, G., De Hert, P., & Gutwirth, S. (2011). *Privacy and data protection in the EU security continuum.* Law, Science, Technology, and Society (LSTS), Vrije Universiteit Brussel (VUB). DOI:10.13140/RG.2.1.4386.0880

Information Commissioner's Office (ICO). (2020). *Age-appropriate design: A code of practice for online services.* https://www.pdpjournals.com/docs/888024.pdf

Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin, 140*(4), 1073–1137. https://doi.org/10.1037/a0035618

Lievens, E., & Verdoodt, V. (2018). Looking for needles in a haystack: Key issues affecting children's rights in the general data protection regulation. *Computer Law & Security Review*, *34*(2), 269–278. https://doi.org/10.1016/j.clsr.2017.09.007

Livingstone, S., & Smith, P. K. (2014). Annual research review: Harms experienced by child users of online and mobile technologies: the nature, prevalence and management of sexual and aggressive risks in the digital age. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, *55*(6), 635–654. https://doi.org/10.1111/jcpp.12197

Livingstone, S., & Third, A. (2017). Children and young people's rights in the digital age: An emerging agenda. *New Media & Society, 19*(5), 657–670. https://doi.org/10.1177/1461444816686318

Lupton, D., & Williamson, B. (2017). The datafied child: The dataveillance of children and implications for their rights. *New Media & Society, 19,* 780–794. https://doi.org/10.1177/1461444816686328

Mayer-Schönberger, V. (2011). *Delete: The virtue of forgetting in the digital age.* Princeton University.

Milkaite, I., De Wolf, R., Lievens, E., De Leyn, T., & Martens, M. (2021). *Children's reflections on privacy and the protection of their personal data: A child-centric approach to data protection information formats.* Children and Youth Services Review, 129, 106170. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106170

Montgomery, K., Chester, J., Nixon, L., Levy, L., & Dorfman, L. (2019). Big data and the transformation of food and beverage marketing: undermining efforts to reduce obesity?. *Critical Public Health*, *29*(1), 110–117. https://doi.org/10.1080/09581596.2017.1392483

Naphathanaphong, C., & Ariyasunthorn, A. (2023). Enforcing the Personal Data Protection Act B.E. 2562: A study on the protection of children's personal information. *Thammasat Law Journal, 52*(3), 640–670. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/264929

Nilcham, N. (2025). Challenges in protecting children's personal data in the digital age under Thailand's Personal Data Protection Act B.E. 2562. *Nitipat NIDA Law Journal*, *14*(1), 45–71. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nitipat/article/view/276240

Stoilova, M., Livingstone, S., & Nandagiri, R. (2019). *Children's data and privacy online: Growing up in a digital age*[Research findings, London School of Economics and Political Science]. https://www.lse.ac.uk/my-privacy-uk/Assets/Documents/Childrens-data-and-privacy-online-report-for-web.pdf

United Nations Children's Fund (UNICEF). (2019). *Children and digital marketing: rights, risks and opportunities (Discussion paper).* UNICEF. https://www.unicef.org/childrightsandbusiness/media/256/file/Discussion–Paper–Digital–Marketing.pdf

Warren, S., & Brandeis, L. (1890). The Right to Privacy. *Harvard Law Review, 4,* 193–220. https://doi.org/10.2307/1321160

Westin, A. F. (1968). Privacy and freedom. *Washington and Lee Law Review, 25*(1). 166–170. https://scholarlycommons.law.wlu.edu/wlulr/vol25/iss1/20

World Economic Forum. (2019, June). *Generation AI establishing global standards for children and AI* (Project Workshop Report). World Economic Forum. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Generation_AI_%20May_2019_Workshop_Report.pdf